

KULTURA W GDAŃSKU. BADANIE ŚRODOWISKA OPINIOTWÓRCZEGO – DIAGNOZA POZYCJI GDAŃSKA NA MAPIE KULTURALNEJ POLSKI

Przygotowane przez PBS Spółka z o.o.
dla Instytut Kultury Miejskiej w Gdańsku

Spis treści

1. Cele badania	3
2. Metodologia	4
3. Wprowadzenie.....	6
3.1. Miasto kulturalne z perspektywy badanych.....	6
3.2. Gdańsk w skojarzeniach przedstawicieli sektora kultury	7
4. Kulturalna mapa Polski	8
4.1. Pozycja Gdańska na kulturalnej mapie Polski.....	10
5. Trendy kulturalne w miastach	13
6. Życie kulturalne Gdańska.....	14
6.1. Ocena poziomu oferty kulturalnej w Gdańsku	15
7. Potencjał Gdańska, jego mocne i słabe strony	16
8. Wnioski	17

1. Cele badania

Monitorowanie stanu kultury w Gdańsku i regionie oraz formułowanie skutecznych strategii rozwoju w ramach prowadzonej polityki kulturalnej wymaga lokalnych i ponadlokalnych badań empirycznych, pozwalających diagnozować różne przejawy oddolnego i zorganizowanego życia kulturalnego oraz opinie na temat jego jakości, zasięgu oraz odbioru. Badanie „Kultura w Gdańsku” w swoich założeniach wpisuje się w tak zdefiniowane przedsięwzięcia badawcze – głównym celem badania było bowiem zdiagnozowanie pozycji Gdańska na kulturalnej mapie Polski przez przedstawicieli środowiska opiniotwórczego dużych miast. Cele szczegółowe badania koncentrowały się na następujących obszarach:

- poznanie opinii osób związanych z branżą kultury na temat życia kulturalnego w Gdańsku,
- poznanie opinii osób zawodowo zajmujących się konkretnymi dziedzinami kultury na temat jakości/poziomu oferty tych dziedzin w Gdańsku,
- określenie mocnych i słabych stron gdańskiej kultury według branży kulturalnej,
- określenie rozpoznawalnych cech Gdańska jako miasta kulturalnego,
- określenie trendów kulturalnych identyfikowanych jako związane z Gdańskiem.

2. Metodologia

Przeprowadzone badanie było badaniem jakościowym, co oznacza, że uzyskane wyniki nie są reprezentatywne dla całej branży kulturalnej i nie podlegają ilościowym generalizacjom. Badania jakościowe opisują rzeczywistość przez pryzmat różnorodności zjawisk, a nie częstotliwości ich występowania. W związku z tym pozwalają na eksplorację badanego zagadnienia za pomocą pogłębionych pytań typu: „co”, „jak”, „dlaczego”, dostarczając wniosków, wychodzących poza deklaracje respondentów.

Badanie zostało przeprowadzone metodą zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI). Jest to jedna z najczęściej wykorzystywanych metod badań jakościowych, polegająca na prowadzonej przez moderatora dyskusji, w której uczestniczy jednocześnie kilka osób (6-8). Dyskusja prowadzona jest w oparciu o specjalnie opracowany scenariusz wywiadu, który kierunkuje sposób zadawania oraz kolejność pytań. Scenariusz wykorzystany do opisywanego badania znajduje się w aneksie.

Metoda FGI wykorzystuje wewnętrzną dynamikę grupy, która polega na pozytywnym wpływie uczestników na siebie, a zwłaszcza na wzajemnym stymulowaniu się do wypowiedzi, pozwalając uzyskać pogłębiony wgląd w świat opinii i doświadczeń badanych. Jest to metoda adekwatna do badania reprezentantów świata kultury, gdyż pozwala na wykorzystanie pozytywnych cech tej grupy społecznej (zaangażowania, otwartości, komunikatywności, umiejętności dyskusowania). W badaniu wykorzystano zadanie wspomagające, jakim była praca z mapą, polegająca na wypracowaniu przez respondentów wspólnej oceny życia kulturalnego miast Polski. Wizualizacja zagadnienia ułatwiła badanym zwerbalizowanie opinii i pomogła właściwie ukierunkować dyskusję. W trakcie wywiadów zastosowano również technikę projekcyjną, polegającą na wydobyciu spontanicznych skojarzeń respondentów z poruszonym tematem, co stanowiło punkt wyjścia dla omawianych dalej szczegółowych kwestii.

Badanie przeprowadzono w 5 lokalizacjach: Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Katowicach, Poznaniu. W każdym z wymienionych miast odbył się jeden wywiad. Grupy dyskusyjne – z jednym wyjątkiem – liczyły po 6 osób (w Katowicach w wywiadzie wzięło udział 7 respondentów). Poza spełnianiem kryterium rekrutacyjnego, jakim było miejsce zamieszkania, uczestnicy musieli reprezentować określone grupy związane z rodzajem działalności podejmowanej w obszarze kultury. Ponadto,

założono zróżnicowanie respondentów w każdej grupie, po to, aby możliwe było skonfrontowanie rozmaitych perspektyw. W związku z powyższym w grupach znaleźli się:

- przedstawiciele instytucji kulturalnych zajmujący stanowiska kierownicze,
- dziennikarze podejmujący tematykę kulturalną,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury,
- artyści/twórcy reprezentujący dziedziny takie jak: teatr, muzyka, sztuki wizualne, literatura, taniec.

W trakcie rekrutacji informowano, że badanie będzie dotyczyło życia kulturalnego dużych miast w Polsce. Miało to na celu uniknięcie sytuacji, w której respondenci przygotowaliby się do udziału w dyskusji, poszukując informacji na temat życia kulturalnego Gdańska. Zasadniczym założeniem badania było bowiem zbadanie faktycznej znajomości oferty kulturalnej Gdańska i faktycznych opinii na jej temat.

Badanie zrealizowano w listopadzie 2014 roku. Czas trwania wywiadu wynosił około 90 minut.

3. Wprowadzenie

Punktem wyjścia dyskusji było zidentyfikowanie sposobu interpretacji przez respondentów pojęcia „miasta kulturalnego”. Poznanie znaczenia, jakie badani przypisują temu zagadnieniu, pozwoliło ustalić które aspekty funkcjonowania kultury są dla nich kluczowe. Wskazując na cechy miasta kulturalnego respondenci stworzyli też kryteria definicyjne, umożliwiające dalszą ocenę miast pod kątem ich kondycji w sektorze kultury.

3.1. Miasto kulturalne z perspektywy badanych

Odpowiedzi respondentów wskazują, że na pojęcie „miasta kulturalnego” składa się wiele elementów. Badani największy nacisk kładli na „prokulturalne” nastawienie decydentów, które przekłada się na warunki, w jakich mogą działać instytucje oraz twórcy – a w konsekwencji na ofertę kulturalną miasta i jego atmosferę. Zatem, aby można mówić o „mieście kulturalnym”, miasto musi wykazywać się określonymi działaniami, dysponować ofertą spełniającą konkretne warunki oraz posiadać pewien zestaw cech – wszystkie te elementy zostały przedstawione na poniższym schemacie.

Należy podkreślić, że zdaniem niemal wszystkich respondentów, kwestią kluczową jest egalitarny dostęp do kultury – możliwość uczestnictwa w kulturze wszystkich mieszkańców, niezależnie od zasobności portfela, posiadanego statusu, kompetencji kulturowych. Szeroki dostęp do kultury ma inspirować mieszkańców do aktywnego uczestnictwa, ale i podejmowania działań, tworzyć „twórczą” aurę.

Cytaty:

- *Miasto kulturalne musi ludzi wciągać do tej kultury, sprawia, żeby kultura była dostępna, nie tylko zaprasza „cudaków”, ale inspiruje oddolne inicjatywy. (Warszawa)*
- *Żeby była to kultura ogólnodostępna, nie tylko wydarzenia prestiżowe, mało dostępne i drogie, ale żeby miasto wyciągało rękę do wszystkich, żeby zachęcić i zainteresować. (Poznań)*

Rys. 1. Miasto kulturalne w ujęciu badanych

3.2. Gdańsk w skojarzeniach przedstawicieli sektora kultury

Spontaniczne skojarzenia, którymi dzielili się badani zapytani o to, jakie myśli przywołuje w nich Gdańsk, można zaklasyfikować do trzech głównych grup. Należy przy tym podkreślić, że respondenci nie mieli kłopotów z wymieniem skojarzeń, często odwoływali się w nich do własnych doświadczeń z pobytu w mieście.

Najczęściej pojawiające się skojarzenia dotyczą uwarunkowań historycznych, z czego na pierwsze miejsce wysuwają się konotacje z historią najnowszą: ruchem Solidarność, strajkami w Stoczni Gdańskiej, postacią Lecha Wałęsy. Rzadziej respondenci odwołują się w swoich skojarzeniach do Wolnego Miasta Gdańska, przynależnością Gdańska do Związku Miast Hanzeatyckich czy wydarzeń związanych z wybuchem II wojny światowej (obrona Poczty Gdańskiej), widać jednak, że w świadomości badanych Gdańsk silnie nacechowany jest symboliką historyczną. Odwołania do historii obecne są również we wskazaniach na wielokulturowość historycznego Gdańska i fakt stanowienia przez miasto kulturowego tygla.

Druga grupa najczęstszych skojarzeń wiąże się z położeniem geograficznym, warunkami krajobrazowymi – a więc obecnością morza, plaży, portu oraz wynikającą z tych walorów gałęzią turystyki i rekreacji. O większości tych skojarzeń można powiedzieć, że były nacechowane pozytywnie – respondenci przywoływali wspomnienia z wakacji, urlopu i wypowiadali się o mieście z sympatią. Istotne i wielokrotnie podkreślane było usytuowanie Gdańska w ramach ośrodka metropolitalnego, jakie stanowi Trójmiasto. Konsekwencje bliskości Gdyni i Sopotu były przez respondentów podnoszone szczególnie na etapie oceny działalności kulturalnej, a także słabych i mocnych stron miasta. Wyraźnie obecne w perspektywie badanych są skojarzenia z zabytkami i architekturą Gdańska (na czele ze Starówką), postrzeganymi przez większość jako zadbane, atrakcyjne wizualnie.

Trzecią grupę kluczowych skojarzeń tworzą odpowiedzi związane z życiem kulturalnym Gdańska. Badani spontanicznie wymieniali wydarzenia (Jarmark Dominikański, koncerty organowe w Gdańsku Oliwie, festiwale) i instytucje kulturalne (Gdański Teatr Szekspirowski, Teatr Wybrzeże, Instytut Kultury Miejskiej, Filharmonię Bałtycką, Centrum Sztuki Współczesnej „Łaźnia”), rzadziej twórców (Paweł Huelle, Stefan Chwin, Tymon Tymański) i poszczególne dziedziny kulturalne (teatr, muzykę awangardową, literaturę).

Rys. 2. Gdańsk – spontaniczne skojarzenia

4. Kulturalna mapa Polski

Odtworzenie kulturalnej mapy Polski było efektem realizacji zadania wspomagającego pt. „Barometr kultury”. W ramach zadania respondenci zostali przez moderatora podzieleni na 2 grupy, którym wręczono wydrukowaną mapą Polski z zaznaczonymi na niej miastami oraz papierowe kropki w różnych kolorach. Grupy miały za zadanie wybrać 3 najważniejsze miasta kulturalne w Polsce, oznaczając je czerwoną kropką (kolor czerwony oznaczał tętniące, dynamiczne życie kulturalne), mogli także opatrzyć kolorowymi kropkami inne miasta, posługując się następującą legendą:

- kolor pomarańczowy – „jest bardzo dobrze, ale to nie jest lider”,

- kolor zielony – „rodzi się życie kulturalne, sprawy idą w dobrym kierunku”,
- kolor czarny – „życie kulturalne nie istnieje, zamiera”.

Badani, mimo że reprezentowali odmienne dziedziny, nie mieli trudności z realizacją zadania, które miało na celu odtworzenie kulturalnej mapy Polski. Co warte podkreślenia, niezależnie od miasta, respondenci byli niemal jednomyślni w wyborze miast stanowiących trzy najważniejsze ośrodki kulturalne w Polsce (miast-liderów, w których tętni życie kulturalne). Wszyscy, za wyjątkiem jednej 3-osobowej grupy uczestniczącej w wywiadzie w Warszawie, wymienili **Warszawę, Wrocław oraz Kraków**. Wspomniani respondenci ze stolicy, zamiast Krakowa wskazali na Trójmiasto (zobacz rys. 4), podkreślając wyraźnie, że nie chodzi o sam Gdańsk, lecz o Trójmiasto jako sumę ofert i potencjału wszystkich trzech miast.

Zbliżona była argumentacja, do której odwoływali się uczestnicy wywiadów. Trzy lidery miasta wyróżniają się dużym potencjałem instytucjonalno-finansowym. Warszawę wymieniano z racji wyjątkowego bogactwa oferty wynikającego z posiadanego zaplecza infrastrukturalnego, rozbudowanej sieci instytucji, a także skali finansowania, ocenianej jako dużo większa niż w przypadku pozostałych metropolii. Ponadto, szczególnie zdaniem artystów, Warszawa jako stolica przyciąga szerokie rzesze twórców, generuje największy przepływ doświadczeń i inspiracji, sprzyja tworzeniu ważnych, ciekawych miejsc, a jej znakiem rozpoznawczym jest wszechstronność.

Wrocław przedstawiany jest w kategoriach miasta otwartego na świeże pomysły i impulsy, awangardowego. Do atutów Wrocławia należy zainteresowanie uczestnictwem w kulturze społeczeństwo, stanowiące podatny grunt dla podejmowanych przez producentów kultury inicjatyw oraz umiejętność prowadzenia dialogu społecznego. Nie bez znaczenia, jest również fakt stanowienia przez Wrocław Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Z wypowiedzi badanych wynika, że oferta każdej z dziedzin kultury reprezentuje wysoki poziom. Na otwartość Wrocławia wpływa jego historyczna tożsamość, złożona przeszłość, w której przez wieki krzyżowały się wpływy różnych kultur i narodów – w czym, jak zauważali badani, przypomina on Gdańsk.

Kraków określono jako miejsce żyjące kulturą, „skazane” na kulturę z racji długowiecznych tradycji, w którym kultura na stałe wrosła jest w tkankę miasta. Co warte podkreślenia, Warszawę i Wrocław charakteryzowano jako miasta wyznaczające trendy kulturalne, Kraków – jako miasto kultywujące zwyczaje.

Pojedynczy respondenci wskazywali na inne miasta, które liderują, ale ogranicza się to do jednej dziedziny, jak np. w przypadku Bydgoszczy czy Zielonej Góry do teatru.

Wśród innych wymienionych ośrodków jako miasta z dobrą sytuacją w sektorze kultury bądź miasta rozwijające się, najczęściej wymieniano: Łódź, Poznań, Katowice, Lublin, Białystok. Miasta uznane przez badanych jako zamierające pod względem życia kulturalnego to Szczecin, Częstochowa, Olsztyn, Suwałki (pojedyncze wskazania dotyczyły też Poznania i Łodzi).

4.1. Pozycja Gdańska na kulturalnej mapie Polski

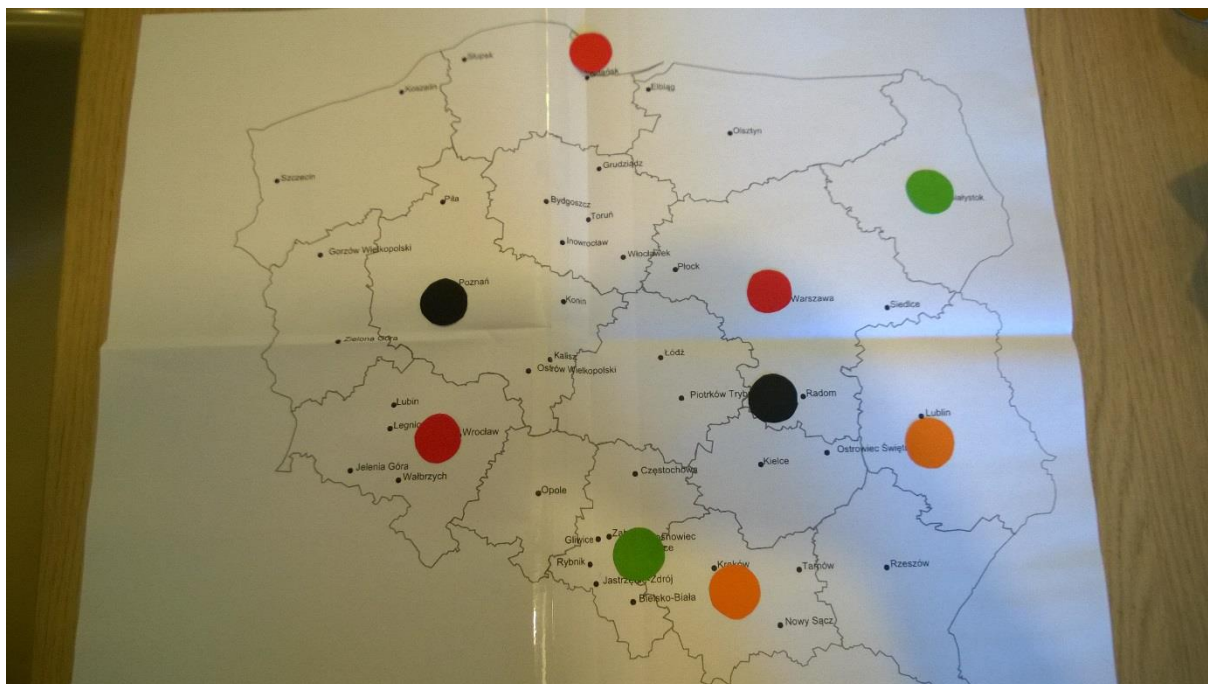
Zdecydowana większość badanych określiła Gdańsk jako miasto, w którym życie kulturalne jest w bardzo dobrej kondycji, ale które nie stanowi lidera w tym obszarze. Do miast wiodących jest mu jednak blisko, istnieją ku temu odpowiednie przesłanki – miasto jest rozpoznawalne (co warto podkreślić – również w skali europejskiej), ma głębokie korzenie historyczno-kulturowe, dysponuje odpowiednim zapleczem, zarówno jeśli chodzi o instytucje, jak i twórców. Z punktu widzenia przedstawicieli środowisk artystycznych, Gdańsk ma duże szanse i niedaleką do pokonania drogę, aby zacząć odgrywać jedną z pierwszoplanowych ról na polskiej scenie kulturalnej.

Część osób sytuuje Gdańsk w grupie miast z potencjałem, rozwijających się kulturalnie (oznaczając go kolorem zielonym). Należy zaznaczyć, że badani, którzy wahali się jaką etykietę przyznać Gdańskowi, najczęściej finalnie oznaczali go kolorem innym niż czerwony (a więc przynależny liderowi), co pozwala postrzegać Gdańsk w kategorii miast aspirujących do grupy miast-liderów.

Rys. 3. Zadanie „Barometr kultury” – mapy respondentów z Warszawy (grupa I)

Rys. 4. Zadanie „Barometr kultury” – mapy respondentów z Warszawy (grupa II)

Wnioskować można, iż tym czego potrzebuje Gdańsk, jest dookreślenie tożsamości kulturalnej. O trudnościach w identyfikacji gdańskiego życia kulturalnego świadczą wypowiedzi respondentów, w których przyznają, że poza wskazaniem znanych wydarzeń i osób, ciężko im powiedzieć coś więcej na temat kultury w Gdańsku. Badani tylko częściowo wiążą tę sytuację z własną niewiedzą, uznając, że w dużej mierze odpowiada za nią brak spójnego przekazu, który pozwoliłby na postrzeganie gdańskiej kultury w kategoriach specyficznych. W przypadku miast określonych jako liderkie, łatwiej rozpoznać ich cechy charakterystyczne i nadać etykietę (Warszawa – miasto różnorodności, Kraków – miasto bohemy artystycznej, Wrocław – miasto nowoczesności i awangardy). Z problemem wykreowania tożsamości kulturalnej wiąże się problem promocji miasta – jak zauważa część respondentów, żeby Gdańska scena kulturalna silniej zaistniała w świadomości zbiorowej wymaga odpowiedniej strategii promocyjnej.

Cytaty:

- *W Gdańsku można sporo zwiedzać, jak się jedzie do Gdańska, to wiadomo że poza plażą jest co robić, można i odpocząć tam i coś porobić, ale rzeczywiście nie kojarzę zbyt wiele wydarzeń w tym mieście, teraz wiem, że w listopadzie jest coś jazzowego, wiem, że ta literatura też coraz mocniej tam stoi, jest dbałość o literaturę od strony miasta. Jakbyśmy mieszkali bliżej, to bym więcej wiedziała, ale na pewno nie jest to zapyziałe miasteczko, w którym nic się nie dzieje. (Kraków)*
- *Jest Paweł Huelle jeśli chodzi o literaturę, mamy Teatr Szekspirowski, Teatr Wybrzeże bardzo dobry, mamy wiele koncertów, zwłaszcza w lato. W jakimś sensie jest to lider, ale drugiej ligi, nie jest to Wrocław, ani Warszawa, tam dzieje się na pewno więcej. (Wrocław)*

Respondenci pozycjonują Gdańsk jako miasto, w którym kultura cieszy się dobrą kondycją, odwołując się do jednostkowych wydarzeń – często tych największych i medialnych, o których mówi się głośno przez jakiś czas (jak np. Solidarity of Arts, Jarmark Dominikański), bądź do wydarzeń z własnej „branży”, znanych im z racji zainteresowań (*Ja wiem tylko o plastyce, że jest zadbana w Gdańsku*). Poza tymi wskazaniem, dominują dość ogólnikowe opinie, co świadczy o tym, że Gdańsk nie jest miastem, w którego stronę często się spogląda, czy którego ofertę się śledzi, a raczej miastem wzbudzającym wybiórcze zainteresowanie, o dość nieustabilizowanej pozycji w obszarze kultury.

Mimo pewnych trudności w sformułowaniu bardziej szczegółowej, czy rozbudowanej oceny gdańskiego życia kulturalnego respondenci identyfikują Gdańsk jako miasto kulturalne, ze względu na:

1) podejmowane działania:

- nowoczesne podejście w kreowaniu polityki kulturalnej i zarządzaniu kulturą – nastawienie na partycypację, dialog z twórcami kultury i odbiorcami (w czym podobne jest do Warszawy);
- wspieranie projektów rozwoju kultury w przestrzeni miejskiej;
- nastawienie na edukowanie mieszkańców, które ma zrodzić potrzebę aktywnego uczestnictwa w kulturze;

2) posiadaną ofertę:

- bogactwo oferty kulturalnej różnych nurtów: kultury wysokiej (reprezentowanej silnie przez teatr), w mniejszym zakresie kultury popularnej (kojarzonej przede z Jarmarkiem Dominikańskim, wydarzeniami sezonowymi, dużymi koncertami) i alternatywnej (z którą identyfikowany jest np. street art) – zarówno festiwalowej, jak i związanej z mniejszymi, kameralnymi inicjatywami;
- mnogość instytucji kulturalnych;

3) cechy charakterystyczne:

- otwartość, europejskość wynikającą m.in. z kontaktów ze Skandynawią;
- nastawienie na rozwój;
- energię w działaniu.

Cytaty:

- *My występowaliśmy w Gdańsku, była pełna sala, odbiór był euforyczny, zwiedziłem wiele galerii, propozycja plastyczna jest tam bardzo miła.* (Kraków)
- *Jeśli chodzi o moją działkę to jest podobna ilość grup, działań, takich rozwijających środowisko, także jest to na dobrym poziomie.* (Wrocław)
- *Dla mnie Gdańsk pod względem kameralności jest podobny do Krakowa, ale według mnie oferta kulturalna jest bogata, bo od wykorzystywania postindustrialnych wnętrz, czyli festiwale Solidarności to na pewno jest wydarzenie o wysokiej randze, jest to rozpoznawalna impreza* (Kraków).

5. Trendy kulturalne w miastach

Wyodrębnienie trendów kulturalnych inspirowanych przez miasta przysparzało pewnych trudności – niektórzy respondenci byli zdania, że przy dynamice współczesnego życia, wielości podejmowanych działań, łatwości przemieszczania, ciężko jest wskazać miejsce narodzin nurtów czy tendencji na niwie kultury (*wydaje mi się, że jest taki ruch, ale trudno mówić o trendach, wszystko się mieli i mieszają*).

Jak podkreślali uczestnicy wywiadów, w dużych miastach, zarówno tych uznanych za liderów życia kulturalnego, jak i tych, którym do rangi lidera blisko, ciężko wyodrębnić trendy właśnie z uwagi na obfitość i zróżnicowanie oferty. Trendy, rozumiane jako tendencje rozwojowe, ogólne kierunki zmian, są następujące:

- organizacja festiwali, dużych, rozpoznawalnych imprez, budujących markę miast (miasta lidarskie, Trójmiasto, Łódź, Poznań),
- rozwój inicjatywy oddolnej, ruchów miejskich, podejmowanie działań animacyjnych wśród mieszkańców, wzmacnianie kultury pozainstytucjonalnej (Warszawa, Gdańsk, Poznań, Lublin),
- zwrot ku grupom pozostającym na uboczu działań kulturalnych – włączanie w życie kulturalne seniorów, osób z niepełnosprawnością (Warszawa),
- korzystanie ze zdobyczy współczesności, czego przykład stanowi np. stosowanie nowoczesnych technologii w muzealnictwie (Wrocław, Warszawa).

Nieliczni badani zwrócili uwagę, że specyficzne dla Gdańska jest umiejętne czerpanie z historii, uczynienie z niej atutu i motywu przewodniego wydarzeń kulturalnych. Jak zauważa respondent, Gdańsk podchodzi do złożonej materii, jaką są jego losy, bez kompleksów – jest świadomy swoich korzeni, potrafi otwarcie, ale i z szacunkiem spojrzeć w przeszłość, tak, jak czyni to np. P. Huelle w swojej twórczości literackiej. Gdańsk potrafi uczynić wartość ze swojej „lokalności”. O świadomym czerpaniu z walorów Gdańska jako miasta z historią świadczy też wykorzystywanie w działalności kulturalnej postindustrialnych wnętrz, o czym wspomina inny badany.

Wśród uczestników dyskusji pojawia się także opinia, o tym, że Gdańsk wyznaczał trendy w latach 80-tych i 90-tych – szczególnie za sprawą muzyki awangardowej reprezentowanej przez L. Możdżera, T. Tymańskiego, który inspirowali swoją twórczością inne ośrodki miejskie (*z Gdańska pochodzi naprawdę dużo muzyków, Tymon Tymański, Totart, cały nurt muzyki alternatywnej, świetnej, jazzującej, mądrej, ważnej*). Aktualnie awangarda muzyczna zaniknęła, ustępując miejsce awangardzie w zakresie sztuk wizualnych – jak zauważają przedstawiciele tej dziedziny, to w niej Gdańsk wyznacza trendy.

Cytaty:

- *Jeżeli chodzi o Gdańsk (...) to raz, że mi się kojarzy z muzyką, natomiast wydaje mi się, że tam bardzo są silne takie ruchy oddolne, ruchy miejskie, jakby cały Instytut Wyspa, czy „Łażnia” w ten sposób działają, też powstały Instytut Kultury Miejskiej, jakby w ten sposób działa, jakby od tej edukacji bardziej oddolnej, animacji, jakby w ten sposób wprowadza różne wydarzenia w miasto, więc o ile mówiliśmy o Warszawie, że działa bardziej w taki mainstreamowy sposób,*

na o wiele większą skalę, to akurat jeżeli chodzi o całe Trójmiasto i Gdańsk jako jego taką dominantę, która się rozchodzi na pozostałe dwa, to mam takie skojarzenia (Poznań)

- *Gdańsk, miasto portowe, to tygiel, mieszają się języki, wykreowano ten festiwal tłumaczeń i to jest fajne, wpasowuje się w trend (...) Festiwal jest dobrze umiejscowiony. (Poznań)*
- *Kontrapunkt generują artyści sztuk wizualnych. Stateczność w opozycji do jakiejś rewolucji wizualnej, to jest dla mnie Gdańsk. (Katowice)*

6. Życie kulturalne Gdańska

Poniższa tabela zawiera zestawienie wydarzeń, instytucji oraz twórców, wymienianych przez respondentów jako tworzące życie kulturalne Gdańska. Kolorem niebieskim oznaczono te spośród wydarzeń i instytucji, które badani ocenili jako najbardziej rozpoznawalne. Gwiazdką opatrzone wydarzenia, których dokładnych nazw respondenci nie potrafili wymienić.

Wydarzenia kulturalne	Instytucje	Twórcy
Solidarity of Arts (oraz inne wydarzenia związane z obchodami uroczystości rocznicowych*)	Instytut Kultury Miejskiej	Leszek Możdżer
Festiwal Szekspirowski	Gdański Teatr Szekspirowski	Tymon Tymański
Jarmark Dominikański	Teatr Wybrzeże	Mikołaj Trzaska
Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej, koncerty organowe w Gdańsku Oliwie	Instytut Sztuki Wyspa	Stefan Chwin
Festiwal Szekspirowski	Klub ŻAK	Paweł Huelle
Gdańskie Spotkania Tłumaczy Literatury „Odnalezione w tłumaczeniu”	Europejskie Centrum Solidarności	
Alternativa	Dwór Artusa (Muzeum Historyczne Miasta Gdańska)	
Gdański Festiwal Impro „Podaj Wiosło”	Świetlica Krytyki Politycznej	
Festiwal Sztuk Autorskich i Adaptacji Windowisko	Filharmonia Bałtycka	
Międzynarodowy Festiwal Literatury Europejski Poeta Wolności		
wydarzenie street-artowe*		
Festiwal NARRACJE		
wydarzenia rekonstrukcyjne np. na Westerplatte, w Stoczni*		
duże koncerty gwiazd popu, np. Justina Timberlake		

6.1. Ocena poziomu oferty kulturalnej w Gdańsku

Uczestnicy mieli pewien opór przed ocenianiem oferty kulturalnej Gdańska – nie czuli się wystarczająco kompetentni i byli dość zachowawczy, nie chcąc wydać nieuprawnionej oceny. Motywowani jednak do sformułowania zdania z punktu widzenia osób „z zewnątrz”, wymienili najprężniej funkcjonujące dziedziny kultury, wśród których znalazły się:

- teatr – na czele z Gdańskim Teatrem Szekspirowskim oraz Teatrem Wybrzeże; Teatr Wybrzeże odbierany jest jako miejsce, które wypromowało najlepszym współczesnych dramaturgów, wpisujące się w aktualne trendy teatru dramatycznego. Gdański Teatr Szekspirowski wystawia sztuki na najwyższym poziomie, jest instytucją nowoczesną i wyrazistą. Zauważane są także plenerowe inicjatywy podejmowane przez teatry, jak również rozwijająca się gałąź teatru improwizowanego. Biorąc pod uwagę całokształt oferty, teatr stanowi wiodącą dziedzinę gdańskiej kultury.
- sztuki wizualne – jak zostało wskazane, Gdańsk proponuje w tym obszarze wyróżniające się, nowatorskie rozwiązania, stanowiąc ośrodek awangardowy w skali kraju. Pozytywnie wyróżnia się Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, prężna zwłaszcza w malarstwie. Badani podkreślają bogactwo oferty oraz zainteresowanie gdańskiej publiczności wydarzeniami z dziedziny sztuk wizualnych.
- muzyka – dziedzina kojarzona i oceniana pochlebnie głównie ze względu na związki z alternatywą lat 80-tych i 90-tych i sceną yassową, a także promowane wydarzenia związane z muzyką sakralną i organową. Jak wskazują badani, aktualnie w Gdańsku bogata jest oferta koncertowa.
- literatura – zajmuje istotne miejsce w życiu kulturalnym Gdańska, wyróżnia się unikatowymi w skali kraju wydarzeniami; można także mówić o dynamicznym ruchu czytelnictwa, dużym zainteresowaniu odbiorców, wyrażającym się w wysokiej frekwencji uczestników spotkań literackich. Na pozytywną ocenę poziomu oferty w dziedzinie literatury wpływają również skojarzeniami z dziełami gdańskich pisarzy – Stefana Chwina i Pawła Huelle.

Spośród wskazanych wydarzeń do nurtu kultury tradycyjnie pojmowanej jako wysoka należą koncerty muzyki sakralnej i organowej. W nurt ten wpisuje się również działalność Teatru Wybrzeże i Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego, choć niektórzy sytuują ją na pograniczu kultury alternatywnej. Zdaniem respondentów, poziom ich oferty jest na bardzo wysokim poziomie. Na temat kultury wysokiej pojawiają się zróżnicowane opinie – zdaniem jednych dominuje ona w Gdańsku, zdaniem innych nie ma nazbyt wiele jej przejawów. W tym aspekcie podobna jest ona do kultury popularnej, która z kolei istnieje dzięki dużemu zapotrzebowaniu i aktywnemu uczestnictwu szerokich grup uczestników. Kulturę popularną reprezentują w Gdańsku przede wszystkim koncerty czy imprezy sezonowe, na czele z Jarmarkiem Dominikańskim. Te ostatnie postrzegane są z jednej strony, jako oferta bardziej komercyjna niż kulturalna, z drugiej zaś – jako nieodłączny element tradycji, nadający miastu charakterystyczny koloryt. Dowodem spełniania pokładanych w wydarzeniach kultury popularnej oczekiwań jest duża liczba turystów odwiedzająca co roku Gdańsk. Wydarzenia wpisujące się w nurt kultury popularnej artystycznie nie są na najwyższym poziomie, ale jak twierdzą respondenci mają spory zasięg i oddziaływanie. Z kulturą alternatywną identyfikowane są wydarzenia street-artowe,

inicjatywy Instytutu Sztuki Wyspa, Alternativa – postrzegana jako interesujące, nowoczesne, młode. Kultura ta wymaga najwięcej wsparcia i przychylnego nastawienia władz.

Cytaty:

- *Festiwal [Solidarity of Arts – przyp. autora] jest świetny, dopracowany, zawsze jest zadbane w każdym szczególe. Inscenizacja, oświetlenie, wszystko jest potraktowane porządnie, plus ranga artystów to pierwsza światowa liga. (Wrocław)*
- *Solidarity of Arts, ja znam ten festiwal od strony muzycznej, to były wielkie koncerty, a to Możdżer+, a to Marcus Miller, a to Bobby McFerrin, znaczy jeden jest główny artysta, który zaprasza światowej rangi artystów, którzy z nim jakoś tam kooperują i jest potężny koncert transmitowany w telewizji, naprawdę światowych gwiazd. (Wrocław)*
- *Jarmark Dominikański (...) mówi się o tym dużo, dużo osób odwiedza ten Jarmark, wydaje się dobry, jest to fajna turystyczna oferta na lato. Dla mnie to tradycja, to istniało od zawsze i ciągle jest, dużo ludzi to odwiedza, jest to fajne i tradycyjne (Warszawa)*
- *Teatr Wybrzeże wypromował najlepszych dramaturgów, których mamy w Polsce teraz. - Windowisko i Teatr Wybrzeże to są dobre rzeczy, w tym sensie, że wyrosły z tego nazwiska, które są znane i cenione, ma to sens. Przyciąga osobowości, jest widoczne dla szerszego spektrum. (Warszawa)*
- *Dobre wydarzenie kulturalne to festiwal Solidarności [Solidarity of Arts – przyp. autora]... według mnie festiwal Solidarności może być koniem pociągowym, może nawet już jest. (Kraków)*

7. Potencjał Gdańska, jego mocne i słabe strony

Najczęściej respondenci, upatrują potencjału miasta w jego usytuowaniu w ramach Trójmiasta, podkreślając, że zróżnicowany charakter Gdańska, Sopotu i Gdyni stanowi o jego przewadze w stosunku do innych ośrodków w Polsce. Jak zauważają, badani każde z miast „specjalizuje się” w czym innym, a przez to dobrze uzupełnia (np. Sopot ma bogatą ofertę rozrywkową, żyje nocą – w przeciwieństwie do Gdańska). Gdańsk – ani też pozostałe ośrodki – nie powinny separować się od reszty, budując własną przewagę konkurencyjną, tylko współpracować na rzecz rozwoju wspólnej marki. Duże możliwości wiążą się także z rozwijaniem kontaktów międzynarodowych, zwłaszcza ze Skandynawią.

Potencjał, w dużej mierze wykorzystywany, tkwi w historii Gdańska, jej wyjątkowości i fenomenie rozpoznawalności. Jak podkreślają badani, czerpanie z tych zasobów jest kierunkiem, w którym w dalszym ciągu powinni podążać przedstawiciele sektora kultury.

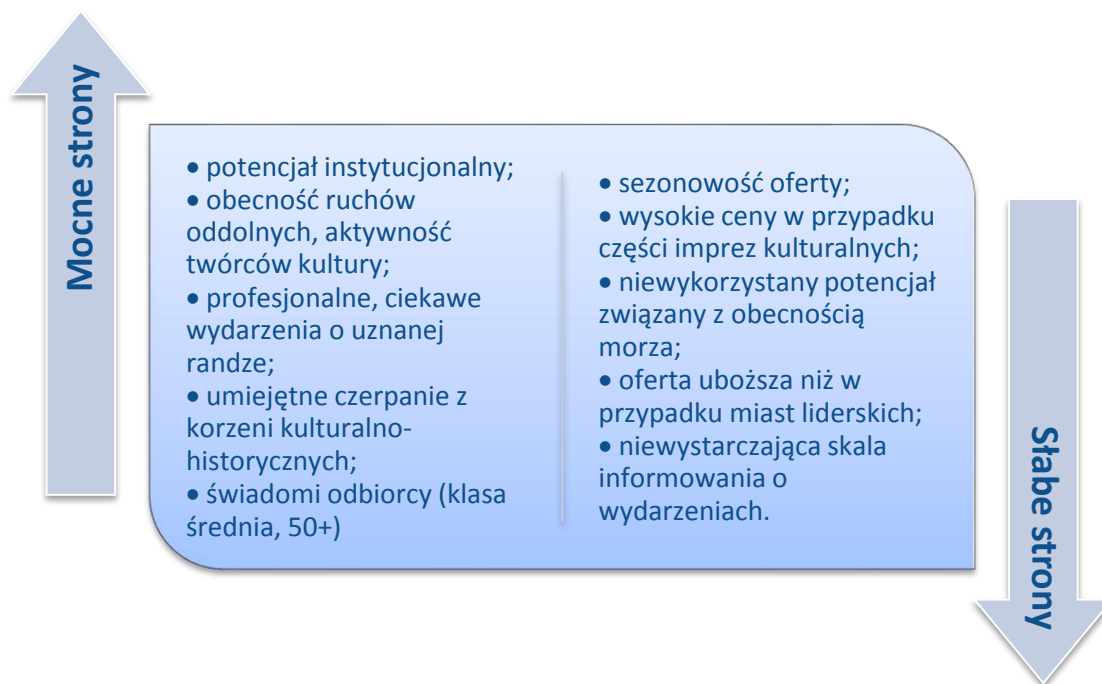
Cytaty:

- *Stocznia, np. zbieranie historii kobiet pracujących w Stoczni, jest to super inicjatywa, ten ruch Solidarności jest to kawał historii, który trzeba wykorzystywać w calach kulturalnych. (Poznań)*

- *Trzeba korzystać z lokalnych zasobów, lokalnego potencjału, tradycji i historii, bo to decyduje o wyjątkowości miast i jest potrzebne w tworzeniu bieżącej oferty kulturalnej.* (Poznań)

Mocne i słabe strony gdańskiej kultury, wskazane przez respondentów, podsumowuje poniższy schemat.

Rys. 4. Mocne i słabe strony życia kulturalnego w Gdańsku.

8. Wnioski

Badani postrzegają Gdańsk jako miasto o silnej pozycji w dziedzinie kultury w stosunku do pozostałych ośrodków miejskich, ale nie jako lidera. Gdańsk stanowi miasto, którego kondycja i potencjał są oceniane bardzo wysoko, choć jednocześnie większość respondentów ma dość powierzchowne wyobrażenie na temat życia kulturalnego, które się w nim toczy. Wypowiedzi uczestników wywiadu wskazują na to, że gdańskie życie kulturalne w ogólnym odbiorze nie ma dla nich cech specyficznych. Trzeba jednak zaznaczyć, że najsilniej jest ono naznaczone związkami z historią najnowszą, co postrzegane jest jako atut i potencjał do wykorzystania.

Zdaniem badanych Gdańsk dysponuje zróżnicowaną i bogatą ofertą kulturalną. Należy podkreślić, że respondenci potrafią wymienić wydarzenia, które tę ofertę tworzą i określić skalę ich rozpoznawalności. Pozytywnie oceniane są dziedziny bliskie badanym, takie jak teatr, sztuki wizualne, muzyka i literatura.

Badani wskazują, iż współcześnie Gdańsk wyznacza trendy w myśleniu o polityce kulturalnej, jest jednym z prekursorów stymulowania rozwoju miejskiej kultury pozainstytucjonalnej. Wyróżnia się

także umiejętnością przełożenia doświadczeń historycznych na potencjał kulturalny. Biorąc pod uwagę konkretne dziedziny sztuki, kreuje trendy w zakresie sztuk wizualnych, podąża zaś za trendami związanymi z teatrem.

Poziom oferty kulturalnej, zarówno w nurcie kultury popularnej, tradycyjnie zwanej jako wysoka oraz alternatywnej określany jest jako zadowalający. Wiele z wydarzeń, które badani uznają za przynależne do wymienionych nurtów, respondenci oceniają jako profesjonalne i spełniające oczekiwania odbiorców, którym są dedykowane.